

Գ Ր Ա Խ Ո Ս Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Վ Ե Ն Ո Ւ Ն Զ Ե Բ Ե Գ Յ Ը Ն

Հրատարակեց՝ Արամ Երեմյան
(Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1955 թ., 127 էջ)

Գիրքը նվիրված է հայ գծանկարչության հիմնադիր և մեծ վարպետ Վանո Խոջաբեգյանի մահվան (1922 թ.) երեսնամյակին։

Խոջաբեգյանը ծնվել է 1875 թվականին Թբիլիսիում, շքավոր արհեստավորի ընտանիքում։ Նրա դպրոցը մեծ եղբոր մանրապատկերի խանութն է եղել։ Նրա միակ հաճախած, այն էլ կես թողած, դպրոցը եղել է «Գեղարվեստը խրախուսող ընկերության» նկարչական դպրոցը Թբիլիսիում, երբ արդեն երեսուն տարեկան էր նկարիչը։

Սա մեծ կորուստ է։ Ամենապարզ մի քանի գծերով, ամենապարզ թուղթ ու մատիտով, Խոջաբեգյանին հաջողվել է կատարել շատ մեծ ծառայություն։ Նրա նկարներում, քսան տարվա ուղիով, պատկերվել է իր ժամանակի Թբիլիսին, առավելապես կինտոները և նրանց մոտիկ կանգնած քաղքենի շերտը, իր առօրյա կյանքով, այդ կյանքը լցնող հոգսերով, հոգեբանությամբ, կենցաղային առանձնահատկություններով։ Նրա գծանկարները կյանք են ու երաժշտություն, ազգագրական թանգարան և «հայելի բարուց»։

Նա մշակում է իր միտքն ու արվեստը գերազանցապես ինքնաշխատությամբ։ Ընտանիքն ապրեցնելու համար պարսպել է ինչով որ կարողացել է (դռնապան, ճաշարանի սպասավոր, սևագործ բանվոր, հողագործ և այլն)։ Մահացել է 1922 թվականին անհայտության ու թշվառության մեջ։ Ինչ աշխատանք էլ նա կատարել է ապրուստը ապահովելու համար, չի մոռացել ապրել՝ նկարելու համար։ Մատիտ, ածուխ, թուղթ նրա մշտական ընկերներն ու մխթարիչներն են եղել։

Վանո Խոջաբեգյանի ավելի քան 250 նկարներից ալբոմում տեղ են գտել միայն 48-ը։ Խոջաբեգյանի գործի ամբողջականությունը ներկայացնելու տեսակետից

Տիպական է, որ նրա գծագրերը միշտ խմբական են, տարբեր դեմքերի, տարադնների, ապրումների գեղարվեստական ներդաշնակ միաձուլմամբ։ Նա հիմնադիրն է հայ գծանկարչության և մեծագույնը հայ գծանկարիչներից։ Գծերի թվացող խաղով Խոջաբեգյանը վերլուծում է իր մարդկանց հոգին ու ապրումները, թղթին հանձնում իր ժամանակը՝ կարելի ողջ հարազատությանը։

Նրա մարդիկը կենդանի են, ունեն յուրահատուկ արտահայտություն, դեմքի ու մարմնի ուշադրավ գծեր, հոգեկան պայծառ տրամադրություն։ Խոջաբեգյանի գծանկարներն իրենց գծերի պայծառությամբ, խոսու-

նույնամբ հիշեցնում են հին հունական դարձանդիների արվեստը, Դիտելու, զննելու և դատելու հարուստ տրվյալները նկարչի գործին տալիս են բովանդակություն, հոգեկան վերլուծումների կարելիություն, բանաստեղծականություն, բոլորն էլ հազեցված երաժշտական ներգաշնակությամբ:

Նա անմահացրել է Թբիլիսիի հայ աշխատավոր, զրկված խավերի կյանքը՝ հումորով, աղգազրի և գեղարվեստագետի բնատուր շնորհով: Խոջաբեգյանի նկարները, Սանդուկյանի թատերագույնությունների պիւ, բյուրեղացրել են հայ ժողովրդի մի որոշ հատվածի կյանքը, հոգին, պատմական տվյալ մի շրջանում ու իրր ալդպիսին, անկախ իրենց նկարչական արժեքից, մնայուն փառք են ապահովում նկարչին: Շարժում, գծերի ներգաշնակություն, կյանքին հավատարմություն, բոլորն էլ ռեալիստական ուժեղ թափով տրր-

ված, հատկանշում են Խոջաբեգյանի ստեղծագործությունը: Այնտեղ վերջնական քանդակներով պառկում են այլևս անհետ կորած բարբեր, կենցաղային մանրուք, հասարակական կյանքի ամենօրյա պատահարներ, մի խոսքով մեր ժողովուրդը, բառերգ դարու լայնքով:

Ալբոմն ունի մեկ էջանոց առաջարան, 16 էջանոց վերլուծական ակնարկ՝ Վանո Խոջաբեգյանի կյանքի և գործերի շուրջ: Ծրկուան էլ հրատարակիչ Արամ Երեմյանի գրչի արդյունքն են: Դրան հաջորդում են առանձին թերթերի վրա արտատպված Խոջաբեգյանի 48 գծանկարները: Ալբոմը տպված է խնամքով, փայլուն թղթի վրա: Գործի ամբողջացումը անհատական կամ պետական նախաձեռնությամբ, նվաճում և շահ կլինեի մեր ժողովրդի համար:

Ա. Խ.

